

МІНІСТРЕСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства і екології
Кафедра лісівництва, лісових культур і таксаціїлісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

АВРАМЕНКО СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 630:331:45

**«СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В ДП
“ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”»**

Спеціальність 205 – Лісовегосподарство
Подається на здобуття освітнього ступеня “Бакалавр”

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ С. В. Авраменко

Керівник роботи:
Бездітко Людмила Володимирівна
канд. вет. наук, старший викладач

Житомир – 2023

Висновок кафедри

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри _____

№ _____ від «_____» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

Сірук Юрій Вікторович

(науковий ступінь, вчене звання)(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Авраменко Сергій Вікторович** захистив

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Авраменко С. В. :«Сучасний стан охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 205 – Лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Вивчено особливості організації роботи з охорони праці та зроблено оцінку створення безпечних умов праці лісівників в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”, вивчено види контролю за станом охорони праці та планування заходів щодо профілактики нещасних випадків на виробництві. Проведена оцінка стану пожежної безпеки в лісгоспі.

Ключові слова: охорона праці, планування заходів, навчання, контроль охорони праці, пожежна безпека.

ANNOTATION

Avramenko S. V.«The current state of labor protection in the State Enterprise "Emilchyn forest farm of agricultural industry». Qualification work to obtain an education bachelor's degree in specialty 205 - forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The peculiarities of the organization of labor protection work were studied and an assessment was made of the creation of safe working conditions for foresters in the State Enterprise "Emilchyn Forestry of APC", the types of control over the state of labor protection and the planning of measures to prevent accidents at work were studied. An assessment of the state of fire safety in the forest farm was carried out.

Key words :labor protection, event planning, training, control of labor protection, fire safety.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	7
1.1. Аналіз виробничого травматизму на підприємствах галузі.....	7
1.2. Особливості правового забезпечення в організації охорони праці на лісогосподарських підприємствах	10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	13
2.1. Загальні відомості про ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”.....	13
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В ДП “ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”	18
3.1. Особливості організації роботи з охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”	18
3.2. Оцінка створення безпечних умов праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”	23
3.4. Оцінка стану пожежної безпеки в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”	28
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми. Стан охорони праці в галузі лісового господарства залежить від стану економіки країни в сучасних умовах. Економічна криза і воєнний стан призвели не тільки до суттєвого падіння ВВП, зменшення виробництва всіх товарів та обсягу послуг, погіршення стану добробуту населення, а також до зносу основних фондів всіх галузей виробництва. Боротьба більшості підприємств за виживання в сучасних умовах, відсувають на другорядний план організацію роботи з охорони праці та діяльність з поліпшення умов праці. Положення стану охорони праці ускладнене тим, що фінансові витрати на капіталовкладення основних фондів перевищують економію виплат, які пов'язані з несприятливими умовами праці. Відсутність державного фінансування на проблеми охорони праці та інші негативні явища призвели на виробничому рівні до фактичного занепаду системи охорони праці не тільки в окремих галузях, а в цілому по Україні[1-3].

Об'єктивно оцінюючи охорону праці в нашій країні, слід відмітити, що її сучасний стан не може задовольнити потреби нашого суспільства. Організація охорони праці на підприємствах, де ігнорують гігієну та безпеку праці, підриває не тільки економічну ефективність підприємства, але й галузі лісового господарства в цілому. На більшості підприємств відсутня економічна зацікавленість у створенні безпечних умов праці, а самі роботодавці в умовах сьогодення вміло розпоряджаються фінансами та не завжди належно ставляться до проблем охорони праці в галузі[10].

Мета роботи – здійснити аналіз існуючого стану охорони праці та вивчити організацію безпечних умов праці в ДП “Смільчинський лісгосп АПК”.

Реалізація поставленої мети базувалася на завданнях:

- дослідити види контролю за станом охорони праці в лісгоспі;
- проаналізувати планування заходів з охорони праці;

- дослідити особливості створення безпечних умов праці;
- вивчити стан пожежної безпеки у лісгоспі.

Об’єкт дослідження – діяльність керівника та працівників лісгоспу.

Предмет дослідження – особливості діяльності керівника і працівників за сучасних умов в організації роботи з охорони праці.

Методи досліджень. У кваліфікаційній роботі використано монографічний, економічної ефективності витрат на охорону праці, порівняльний, табличний методи досліджень.

Перелік публікацій автора за темою досліджень:

1. Авраменко С. В. Сучасний стан охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 22-24.

2. Бездітко Л. В., Авраменко С. В., Волнін І. О., Дмитренко А. В. Сучасні проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 35-37.

Практичне значення отриманих результатів полягає в ефективній організації роботи з охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”, що передбачає належне проведення різних видів контролю, планування заходів з охорони праці та раціональному їх фінансуванню в сучасних умовах воєнного стану.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить анотацію, зміст, вступ, 3 розділи основної частини роботи, висновки, список використаних джерел. Обсяг основного тексту роботи становить 28 сторінок. Робота містить 7 таблиць і 2 рисунки. Список використаних джерел - 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

1.1. Аналіз виробничого травматизму на підприємствах галузі

В сучасних умовах найбільшою цінністю на виробництві є збереження життя і здоров'я працюючих. Особливо це стосується працівників галузі лісового господарства, у яких постійне робоче місце знаходиться в лісі. Лісова галузь має широкий спектр виконуваних лісогосподарських робіт і наявних професій, що призводять до підвищеного рівня травматизму серед лісівників[19]. Робота в лісі повна небезпек і непередбачуваності, маю специфіку виконання, і вимагає постійного контролю за дотриманням вимог безпеки праці, а також фахових знань та вмінь [5, 7, 8].

Значна кількість зареєстрованих нещасних випадків на виробництві пов'язана з порушенням виробничого процесу. Серед усіх причин виникнення нещасних випадків переважають організаційні (65,1%)[8]. Численні травмування працівників лісу відбувається внаслідок:

- відсутності карт технологічного процесу або недосконалістю її складання;
- допускаються до проведення лісосічних робіт особи без професійної підготовки, наймані особи, які не пройшли медичний огляд;
- невиконання вимог інструкцій з охорони праці, посадових обов'язків, порушення виробничої та трудової дисципліни;
- не використання працівниками під час проведення лісосічних робіт засобів індивідуального захисту (сигнальних жилетів та касок);
- порушення термінів проведення навчання та інструктажів з охорони праці;
- відсутність адміністративно-громадського контролю керівниками підприємств;

- відсутність контролю керівниками робіт за справністю бензопил, допоміжних звалювальних елементів і комплектність бригад.

- падіння дерев, контакту з рухомими елементами інструменту, нападу диких хижих тварин та кровососучих комах.

Найпоширенішими технічними причинами є основні види робіт, при яких працівники галузі можуть отримати травму:

- лісосічні роботи (звалювання дерев, обрізування гілок, розкрязування хлестів, трелювання і навантаження деревини);

- транспортні роботи (переведення деревини і сортиментів);

- нижньоскладські роботи (розвантаження деревини і її штабелювання);

- деревообробні роботи (розпилювання деревини на пиломатеріали);

- ремонтні роботи техніки та обладнання.

Найбільш поширеними психофізіологічними причинами є:

- травмування внаслідок протиправних дій сторонніх осіб, що пов'язані з охороною і захистом лісу (незаконними рубками, браконьєрством тощо).

- особиста необережність або нехтування вимогами безпеки;

- та інші причини.

Варто відмітити, що найбільша загроза смертельних нещасних випадків відбувається під час виконання лісосічних робіт внаслідок порушення технологічного процесу та вимог інструкцій з охорони праці[5, 7, 39].

Аналіз виробничого травматизму в поділі на професії показує, що нещасні випадки відбуваються з майстрами лісу, лісорубами, вальниками лісу, лісничими та водіями транспортних засобів. Смертельні випадки отримують лісоруби, які мають вищу кваліфікацію, 6 розряд та значний досвід роботи [17].

Вплив кліматичних, сезонних чи добових факторів показує підвищений рівень виробничого травматизму в зимовий період, оскільки збільшується

інтенсивність робіт та обсяг виробництва, що зумовлені складністю кліматично-погодних умов їх виконання.

Лісове господарство в Житомирській області має найвищий показник за кількістю виробничих травм. Для проведення аналізу виробничого травматизму використовували статистичні дані Державної служби України з питань праці та Фонду соціального страхування [10, 38]. Протягом 2022 року на території області зареєстровано 9 нещасних випадків з працівниками лісгосподарських підприємств, в яких – 17 людей травмувались, а 7 людей загинуло. Кількість зареєстрованих нещасних випадків на виробництві пов'язана з порушенням виробничого процесу [24].

З метою вирішення проблем збільшення виробничого травматизму в лісовому господарстві, необхідно керівникам підприємств підвищити відповідальність посадових осіб за допущення випадків виробничого травматизму, що трапились внаслідок порушення вимог статті 13 Закону України “Про охорону праці”, а для працівників, які не дотримуються вимог статті 14 цього ж закону [16].

Для збереження життя і здоров'я працівників в процесі трудової діяльності в галузі, а також зниження і недопущення травматизму, потрібно розуміти суть небезпеки, вміти оцінювати ризики та розробляти заходи щодо профілактики травмувань лісівників, виявляти основні причини нещасних випадків, запроваджувати безпечні методи роботи та вміти надавати долікарську допомогу потерпілим [24, 32, 33, 35]. Приділяти увагу найманим бригадам працівників, які мають дозвіл на виконання лісосічних робіт та все одно зобов'язані дотримуватись вимог Правил для працівників лісового господарства, як і працівники лісгоспу [4, 11]. Не повинно бути розподілу на працівників лісгоспу чи найманих працівників бригади, оскільки всі мають бути

забезпечені засобами індивідуального захисту і дотримуватись вимог галузевих нормативно-правових актів з охорони праці.

Отже, безпека праці стосується працівників, їхніх вчинків, ставлення до себе та виконуваної роботи, бо людський фактор є вирішальним в дотримання вимог безпеки праці.

1.2. Особливості правового забезпечення в організації охорони праці на лісогосподарських підприємствах

Основним пріоритетом у діяльності лісогосподарських підприємств є безпека праці, як важливого елемента державної концепції охорони праці у створенні безпечних і нешкідливих умов праці, профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань.

Правова основа законодавства з охорони праці встановлює однакові вимоги для роботодавців усіх рівнів незалежно від форм власності та господарювання щодо створення безпечних умов праці[16].

Згідно статті 13 Закону України “Про охорону праці” роботодавець повинен створити в кожному структурному підрозділі і на робочих місцях умови праці відповідно до нормативно-правових актів[16]. З метою реалізації вимог закону в галузі лісового господарства запроваджується комплекс заходів з охорони праці, але попередити виробничий травматизм не вдається в повному обсязі.

В Конституції України зазначено право кожного громадянина на працю в безпечних і здорових умовах. Але, через збройну агресію РФ тисячі українських працівників втратили таке право. За час повномасштабної війни на виробництві постраждало понад 3 тисяч працівників, а 520 працівників загинуло. Крім цього, внаслідок ракетних обстрілів та

дії вибухонебезпечних предметів травмувались понад 700 працівників, а з них 254 – загинули. Майже кожен другий працівник загинув через бойові дії [10].

Питання безпеки праці в Україні набуло нового значення з початку повномасштабного вторгнення. Оскільки, тисячі підприємств продовжують функціонувати, незважаючи на щоденні ризики та випробування від вибухів. Організувати роботу з охорони праці в сучасних умовах воєнного стану є надскладним завданням, до виконання якого потрібно підготуватись належним чином враховуючи всі чинники.

На державному рівні в сучасних умовах були прийняті певні відмінності в організації роботи підприємств.

Згідно Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин” за умови воєнного стану встановлено окремі обмеження прав і свобод працюючих, які встановлені змінами в деяких статтях Кодексу законів про працю України [18]:

- стаття 23 – визначає інформування працівників, які працюють за умовами строкового трудового договору про вакансії, що відповідають їх кваліфікації;

- стаття 29 – визначає інформування працівників про місця роботи підприємства, робоче місце, умови праці, права та обов’язки, наявність на робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, правила внутрішнього трудового розпорядку, проходження інструктажів з охорони праці та протипожежних інструктажів, професійного навчання, умови та розмір оплати праці, тривалість відпустки.

Основною підставою для внесення правових змін у трудове законодавство, законодавчі та нормативні акти з охорони праці стала воєнна агресія РФ проти України та запровадження воєнного стану в нашій країні.

У Законі України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” зазначено певні обмеження для працівників відповідно у статтях:

- стаття 2 – особливості укладання трудового договору в умовах воєнного стану;
- стаття 3 – особливості істотних умов праці в умовах воєнного стану;
- стаття 4 – умов розірвання трудового договору з ініціативи працівника;
- стаття 5 – умов розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця;
- стаття 6 – встановлення та облік робочого часу та відпочинку;
- стаття 10 – особливості оплати праці;
- стаття 12 – особливості надання відпустки;
- стаття 12 – особливості проведення державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства з охорони праці в період воєнного стану.

Кожен керівник, незалежно від форм власності та господарювання, який організовує колектив до роботи, повинен пам'ятати, що найвищі виробничі чи фінансові показники, не мають жодного сенсу, якщо не виконується єдина вимога – збереження життя і здоров'я працівників на виробництві. Варто зазначити, що збройна агресія добавила нових небезпечних факторів, яких раніше не було. Всі це відчули в умовах воєнного стану.

Проблема безпеки праці фахівців галузі лісового господарства залишається особливо актуальною і в період воєнного стану та вимагає швидкого вирішення, щоб попередити нещасні випадки серед лісівників. Тому, правильна організація роботи з охорони праці в галузі з дотриманням чинного трудового законодавства є принципом забезпечення заходів техніки безпеки, пожежної безпеки та буде передумовою успішної діяльності лісгосподарських підприємств, профілактики виробничого травматизму лісівників [20, 22, 23, 37].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Загальні відомості про ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”

Найбільшою цінністю завжди було, є і буде людське життя, особливо на виробництві. Реалії сьогодення такі, що крім ризику потрапити лісівникам на обстріляну територію чи заміновану місцевість, можливі нещасні випадки під час падіння працівників з підпиляних, сухих чи гнилих дерев, при знятті завислих дерев, недотримання вимог інструкцій з охорони праці, порушенні трудової дисципліни, неякісне проведення і засвоєння інструктажів з охорони праці, допуск до роботи осіб без професійної підготовки тощо [5, 10].

Маючи унікальну можливість виконувати дослідження в Дочірнє підприємство “Ємільчинський лісгосп АПК”, ознайомились з історією створення підприємства на базі Житомироблагроліс Житомирської обласної ради, яке розташоване на території Ємільчинського району [9].

ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” складається з трьох лісництв: Ємільчинське, Барашівське та Сербівське загальною площею 451,7 га (табл. 1.).

Таблиця 1.

Назва лісництва	Район розташування	Загальна площа, га
Ємільчинське	Ємільчинський	360,3
Барашівське	Ємільчинський	30,6
Сербівське	Ємільчинський	60,8
Загальна площа лісгоспу		451,7

Паралельно при вивченні структури ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”, ознайомились з трудовим колективом лісгоспу, звертаючи увагу на фахову освіту та якість проведення професійного відбору працівників.

Результати цих досліджень представлені в таблиці 2.

Таблиця 2.

Склад трудового колективу лісгоспу

№ з/п	Посада	Фактична освіта
1.	Керівник лісгоспу (1)	вища
2.	Головний лісничий (1)	вища
3.	Головний інженер (1)	вища
4.	Лісничий (3)	вища
5.	Помічник лісничого (3)	вища
6.	Головний бухгалтер (1)	вища
7.	Бухгалтер 1 категорії (3)	вища
8.	Головний економіст (1)	вища
9.	Керівник нижнього складу (1)	середня спеціальна
10.	Майстер нижнього складу (1)	середня спеціальна
11.	Інженер з охорони праці (1)	вища
12.	Інженер ОЗЛ (1)	вища
13.	Інженер з лісового господарства (1)	вища
14.	Інспектор з кадрів (1)	середня спеціальна

Викладене вище свідчить, що керівник лісгоспу та керівники структурних підрозділів мають вищу фахову освіту. Потрібно зауважити, що зазначені особи кваліфіковано виконують свої посадові обов'язки. Крім того, згідно до законодавства з охорони праці вони виконують обов'язки з питань охорони праці. Взагалі, всі лісівники виконують лісгосподарську роботу на високому рівні. Оскільки перед прийняттям на роботу проходять професійний відбір і мають спеціальність - лісове господарство. Такий підхід до організації роботи в лісгоспі дає правильно організувати безпечне проведення лісокультурних та лісосічних робіт, а також приймати участь у заходах з охорони праці.

Варто відмітити, що всі посадові особи та працівники лісгоспу відповідно до законодавства проходять навчання з питань охорони праці в кожному лісництві за участю фахівців Державної служби України з охорони праці та в спеціалізованих територіальних управліннях з охорони праці.

Потрібно відмітити, що в процесі навчання лісівники ознайомлюються з вимогами нормативно-правових актів наявними в лісгоспі, якими забезпечує інженер з охорони праці:

- НПАОП 02.0-1.08-95 - Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості[27];
- НПАОП 02.0-3.04-18 –Норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ для працівників лісового господарства[15];
- НПАОП 0.00-4.15-98 – Положення про розробку інструкцій з охорони праці;
- НПАОП 0.00-4.12-05 – Типове положення про порядок навчання і перевірки знань з питань охорони праці [14];
- НПАОП –Правила охорони праці під час проведення робіт з видалення дерев і пеньків у населених пунктах України;
- Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 р., № 1107.
- НПАОП 0.06.02.005-94 Типове положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з пожежної безпеки на підприємствах в установах та організаціях [25].

Природно-кліматичні умови розташування лісгоспу дають можливість виконувати лісгосподарську діяльності з раціональним використанням природних ресурсів. Взагалі, в лісгоспі займаються лісозаготівлею,

лісовідновленням, надають послуги із заготівлі та переробки деревини, а також виговленням будівельних матеріалів з деревини.

Варто відмітити, що внаслідок впливу еколого-кліматичних факторів відбувається всихання соснових деревостанів, які піддаються рубкам. Оскільки в лісгоспі проводяться обстеження в осередках шкідників та хвороб лісу працівників забезпечують справним інструментом. Боротьба зі шкідниками лісу біологічними заходами полягає у розвішуванні штучних гніздувань для птахів на площі 240 га та огорожування мурашників, тому лісівників на період роботи забезпечують захисним спорядженням.

Програма досліджень передбачає вивчення контролю за станом охорони праці у лісгоспі, плануванні роботи спеціаліста з охорони праці, дослідженні умов праці під час виробничого процесу відповідно до чинного законодавства з охорони праці.

Оцінюючи ситуацію, що склалась на території нашої країни, для виконання програми досліджень нами проаналізовано дотримання законодавчих актів із внесеними змінами у трудові відносини та організацію роботи в умовах воєнного стану та виконанням їх у процесі роботи керівником лісгоспу, керівниками структурних підрозділів, працівниками та інженером з охорони праці.

Законодавчі акти, що регулюють трудові відносини:

- Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин”;
- Законі України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”.

Крім цього, перелік цих документів доповнюють:

- Інструкції з охорони праці;
- Карта технологічного процесу;

- Розділ “Охорона праці” в колективному договорі;
- План роботи інженера з охорони праці на 2022 рік.

Викладене вище свідчить, що керівник лісгоспу дотримується статті 13 Закону України “Про охорону праці”, враховує внесені зміни в законодавчі акти з охорони праці та у співпраці з відповідальними особами інформують про них весь трудовий колектив.

Оскільки лісгосподарська діяльність охоплює різні напрямки потрібно зауважити, що велика кількість робіт в лісгоспі вимагає посиленої уваги в організації роботи з охорони праці та дотриманні вимог нормативних актів.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В ДП “ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”

3.1. Особливості організації роботи з охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”

Питання організації роботи з охорони праці на сьогодні є актуальним і вимагає посиленого контролю з боку керівництва ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”. Потрібно відмітити, що контроль за станом охорони праці в лісгоспі проводиться не тільки керівником, а й спеціально призначеними особами. Весь контроль спрямований на виявлення існуючих відхилень від норм в умовах праці при внесенні змін в законодавство і нормативні акти, перевірки виконання працівниками обов’язків з питань охорони праці і є основним заходом профілактики виробничого травматизму в умовах воєнного стану. Види контролю за станом охорони праці в лісгоспі наведено в таблиці 3.

В лісгоспі діє триступеневий адміністративно-громадський вид контролю, який здійснює керівник лісгоспу у співпраці з головними спеціалістами та інженером з охорони праці на період проведення лісовідновлення, лісозаготівлі та робіт з переробки деревини для своєчасного виявлення недоліків в роботі та порушенні законодавчих і нормативних актів, а також їх обов’язковому усуненні та запровадженні профілактичних заходів виробничого травматизму. Такий вид контролю проводиться на кожному робочому місці кожного лісництва.

Керівники структурних підрозділів здійснюють контроль на всіх рівнях управління виробничим процесом. Варто відмітити, що періодичний вид контролю, який покладається на головних спеціалістів лісгоспу та інженера з охорони праці проводиться для забезпечення організаційно-технічних заходів, перевірки умов праці та організації робочих місць та місця роботи відповідно до нормативних актів.

Таблиця 3.

Види контролю за станом охорони праці в лісгоспі

№ з/п	Вид контролю	Характер контролю	Суть контролю	Відповідальні особи
1.	Періодичний	Організаційно-технічний	Перевірка умов праці та безпеки виробництва відповідно нормативним вимогам	Інженер з охорони праці, головні спеціалісти
2.	Оперативний (поточний)	Виконавчий	Перевірка виконання лісгосподарських робіт та стану охорони праці на робочих місцях і на відповідність нормативним вимогам	Керівник робіт (керівник бригади)
3.	Вибірковий (цільовий)	Аудиторський	Перевірка організаційно-технічного забезпечення лісгосподарських робіт на відповідність нормативним вимогам та стану охорони праці при наявності звернень працівників чи наявності скарг	Керівник лісгоспу, головні спеціалісти, інженер з охорони праці
4.	Адміністративно-громадський	Організаційно-технічний	Перевірка робочого місця, обладнання, засобів індивідуального захисту, виконавці робіт, бригада, структурний підрозділ (лісництво)	Керівник лісгоспу, головні спеціалісти, інженер з охорони праці

Оперативний вид контролю, який проводиться керівником робіт (керівник бригади), направлений на перевірку знарядь праці для безпечного проведення лісокультурних та лісосічних робіт, комплектність членів бригади та наявності засобів індивідуального захисту і захисного спорядження.

Слід зазначити, що значну роль при створення безпечних умов праці в лісгоспі відіграє громадський контроль (представниками профспілки) або уповноваженими особами з питань охорони праці (коли відсутня профспілка на виробництві).

Потрібно відмітити, що в лісгоспі проводять контроль не тільки з метою

дотримання вимог безпеки при виконання лісогосподарських робіт, а для подальше планування комплексу робіт з охорони праці – перспективне (на 3-5 років), поточне (на рік) і оперативне (місяць, квартал, півріччя) на період воєнного стану.

Перспективне планування заходів враховує важливі, складні та довготривалі за термінами заходи з охорони праці, які виконуються спільними зусиллями всіх працівників кожного лісництва щодо покращення стану охорони праці на основі комплексного плану лісгоспу на три-п'ять років в сучасних умовах. Поточне планування в лісгоспі здійснюється на один календарний рік з розробкою і включенням до розділу “Охорона праці” в колективному договорі (табл. 4). Відповідно до законодавчих актів при плануванні роботи з охорони праці враховуються зміни у трудовому законодавстві внаслідок запровадження воєнного стану в нашій країні. Оперативне планування роботи з охорони праці в лісгоспі здійснюють за результатами проведеного контролю стану охорони праці в кожному лісництві і в лісгоспі в цілому або за перевітками органів державного нагляду.

Інженер з охорони праці розробляє план роботи з охорони праці на поточний рік враховуючи всі заходи з охорони праці за результатами проведеного контролю. Слід відмітити, що при плануванні роботи з охорони праці обґрунтовуються всі заходи і враховуються всі види лісогосподарських робіт в кожному структурному підрозділі лісгоспу. Для їх реалізації проводиться розподіл ресурсів (матеріальні, людські, інформаційні, часові та фінансові витрати).

Таблиця 4.

План роботи з охорони праці на 2022 рік

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Виконавці/робіт
1. Організаційні заходи			
1.	Забезпечення законодавчими актами та нормативно-технічною документацією з питань охорони праці	Протягом року	Інженер з охорони праці
2.	Проведення адміністративно-громадського контролю щодо стану охорони праці у лісництвах згідно Закону України “Про охорону праці”	Протягом року	Інженер з охорони праці
3.	Забезпечити проведення у лісництвах Всесвітнього Дня охорони праці	Третя декада квітня	Інженер з охорони праці і керівники лісництв
4.	Проведення розслідування нещасних випадків (на виробництві) з працівниками лісгоспу відповідно до вимог законодавства	Після кожного випадку	Інженер з охорони праці
5.	Проведення оперативного контролю за станом охорони праці в лісгоспі	Протягом року	Інженер з охорони праці
6.	Організувати підготовку до участі в огляді-конкурсі на краще оформлення кабінету з охорони праці	2 півріччя 2022 року	Інженер з охорони праці і керівники лісництв
7.	Оформлення куточків наглядною агітацією з охорони праці та інформацією про перебування на місцевості, де можливі обстріли території під час воєнного стану	2 півріччя 2022 року	Інженер з охорони праці і керівники лісництв
8.	Аналіз стану виробничого травматизму на виробництві	Щоквартально	Інженер з охорони праці
9.	Розробка розділу “Охорона праці” в колективному договорі з урахуванням змін в законодавчих актах з охорони праці і трудовому законодавстві	До 01 лютого	Інженер з охорони праці і представник профспілки
10.	Організувати проведення атестації робочих місць в лісництві	До 01.04.2022 року	Інженер з охорони праці і керівники лісництв
11.	Аналіз виконання заходів з охорони праці та інформування керівників лісгоспу	Щоквартально	Інженер з охорони праці
12.	Інформування працівників про зміни в законодавстві з охорони праці в умовах воєнного	Щоквартально	Інженер з охорони праці

	стану		
13.	Придбання наочних посібників, біл-бордів, відеофільмів, макетів з охорони праці, знаків безпеки для встановлення в місцях проведення лісосічних робіт	Протягом року	Інженер з охорони праці
2. Навчання з охорони праці			
1.	Проведення навчання з питань охорони праці з новоприйнятими особами	Один раз на квартал	Інженер з охорони праці
2.	Проходження навчання з питань охорони праці посадовими особами та працівниками в територіальних управліннях Державної служби України з охорони праці	Протягом року (при потребі)	Керівник лісгоспу
3.	Проведення вступного інструктажу з новоприйнятими особами	При прийнятті на роботу	Інженер з охорони праці
4.	Проведення первинного інструктажу з охорони праці на робочому місці	Двічі на рік	Керівники лісництва
5.	Проведення позапланового і цільового інструктажів з охорони праці	Протягом року	Керівники лісництва
6.	Проведення семінару-навчання з перевіркою знань до Всесвітнього дня з охорони праці	Друга декада квітня	Інженер з охорони праці і керівники лісництва
7.	Проведення семінару-навчання для вивчення правил поведінки при роботі на місцевості, які можуть обстрілюватись в умовах воєнного часу.	Протягом року	Інженер з охорони праці, фахівці ДСНС України
3. Медичні огляди. Гігієна праці. Профілактика професійних захворювань.			
1.	Організувати проходження працівниками попередніх і періодичних обов'язкових медичних оглядів	Згідно графіку	Інженер з охорони праці
2.	Забезпечити лісівників та найманих працівників засобами індивідуального захисту, миючими засобами, аптечками до лікарської допомоги	Протягом року	Керівники лісництва, інженер з охорони праці

Основна увага приділяється організаційним заходам з охорони праці в реалізації яких бере участь не тільки інженер з охорони праці, керівник лісгоспу і всі працівники, представники профспілки, а також фахівці ДСНС України в

Житомирській області.

Взагалі, належна увага при розробці плану робіт з охорони праці приділяється навчанню лісівників, організації проходження медичних оглядів, які направлені на попередження нещасних випадків на виробництві при виконанні всіх видів робіт в лісгоспі. Отже, організація роботи з охорони праці в умовах ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”, при якій здійснюється належний контроль і планування заходів охорони праці з врахуванням небезпечних факторів воєнного стану попереджує нещасні випадки виробничого характеру.

3.2. Оцінка створення безпечних умов праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”

Ризики нещасних випадків під час воєнного стану значно зростають, тому основним завданням з охорони праці є навчання і систематичне підвищення рівня знань щодо безпечної роботи працівників лісгоспу [26, 30].

Навчання з охорони праці в усіх структурних підрозділах лісгоспу базується на вивченні законодавчих актів та галузевих нормативних актів, а саме: Кодексу законів про працю, Правил охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості, Положення про порядок розслідування нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві, Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці тощо [2].

Відповідно до статті 18 Закону України “Про охорону праці” в лісництвах з усіма новоприйнятими особами проводиться вступний інструктаж, а з працюючими лісівниками первинний, повторний, позаплановий і цільовий вид інструктажу, який записується в Журналі реєстрації інструктажів.

Потрібно відмітити, що ефективність навчання з охорони праці залежить від професійної підготовки кадрів, які здійснюють процес навчання, програми

що всі лісівники з відповідальністю ставляться до навчання і виконання вимог інструкцій з охорони праці та дає позитивні результати. Отже, навчання і перевірка знань лісівників з питань охорони праці є надійним методом профілактики і зменшення ризику виникнення нещасних випадків в лісгоспі.

Керівництво лісгоспу з початку введення воєнного стану організовує проведення семінарів-навчання для лісівників, що перебувають на території лісу чи прилегла, місцевість якої може містити вибухонебезпечні предмети (мінами, боєприпасами тощо) або їх залишки(рис. 2).

Рис. 2. Семінари-навчання з працівниками лісгоспу

З цією метою інженер з охорони праці співпрацює з представникам ДСНС України та розповідають працівникам вимоги безпеки під час виконання лісгосподарських робіт у відповідних умовах, щоб знизити ризик небезпеки ураження боєприпасами.

Лісівники мають особливі критерії своєї професії – це важка фізична активність, витривалість, а також прийняття важливих і раціональних рішень в лісгосподарській роботі. Тому, керівництво лісгоспу тримає на постійному контролі проходження працівниками обов’язкових медичних оглядів для визначення їх фізіологічного стану, де є потреба у професійному відборі на

придатність виконувати роботу в шкідливих і небезпечних умовах. Всі новоприйняті особи та наймані працівники ФОП для проведення лісосічних робіт проходять обов’язковий попередній медичний огляд, а в процесі роботи проходять періодичний або позаплановий медичні огляди. Потрібно відмітити, що керівництво лісгоспу здійснює фінансування на проходження працівниками обов’язкових медичних оглядів і виділяє 30,5 тисяч гривень на рік.

Інженер з охорони праці приділяє велику увагу щодо забезпечення працівників лісгоспу засобами індивідуального захисту (ЗІЗ), оскільки їх робота відбувається поза межами виробничих приміщень і на відкритому повітрі та потребує захисного спорядження при виконанні лісозаготівлі.

Забезпечення працівників лісгоспу засобами індивідуального захисту (спецодягу, спецвзуття та іншими ЗІЗ) представлено в таблиці 5. Згідно з Типовими нормами видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів захисту [15] керівник лісгоспу фінансує витрати на придбання засобів індивідуального захисту, які становлять 671,3 тисячі гривень. Слід зазначити, що закупівля засобів захисту становить найбільшу суму витрат фінансування заходів з охорони праці. Лісівників забезпечую ЗІЗ залежно від виду виконуваних робіт, сезонності пори року та статі. Отже, забезпечення засобами індивідуального захисту відповідає нормам завдяки належному фінансуванню керівництва лісгоспу.

Відповідно до нормативних актів керівник лісгоспу фінансує витрат на приведення основних фондів [36], що передбачає облаштування споруд для обігріву працівників на відкритому повітрі – в сумі 51,4 тисячі гривень на рік.

Під час проведення лісгосподарських робіт на працівника впливають метеорологічні чинники. Тому, лісівникам в кожному лісництві встановлені пересувні вагончики ПОУ-6 для обігріву, приймання їжі та тимчасового відпочинку.

Таблиця 5.

**Забезпечення засобами індивідуального захисту працівників
ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”**

Професія, спеціальність	Кількість працівників в	Засоби індивідуального захисту					
		Каски і жилети сигнальн і	Шапк а	Костюм формени й	Чобот и	Рукавиц і	Куртк а
Керівник лісгоспу	1	1	1	1	1	1	1
Головний лісничий	1	1	1	1	1	1	1
Лісничий	3	3	3	3	3	3	3
Помічник лісничого	3	3	3	3	3	3	3
Майстер лісу	12	12	12	12	12	12	12
Лісоруб (вальник лісу)	12	12	12	12	12	12	12
Тракторист	3	3	3	-	3	3	3
Шофер	6	6	6	-	6	6	6
Лісокультурни ці	15	-	-	-	15	15	15

Найбільша частка витрат 671,3 тисяч гривень, направлена на забезпечення працівників лісгоспу засобами індивідуального захисту (спецодяг, спецвзуття, захисні окуляри, рукавиці, навушники, каски, а також миючі засоби) згідно з Типовими нормами видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів захисту [16].

Аналіз умов праці дає можливість оцінити рівень фінансування всіх заходів з охорони праці та відмітити, що в лісгоспі проводиться належний

контроль за станом охорони праці в усіх лісництвах і велика увага приділяється плануванню заходів з охорони праці. Отже, життя не раз переконує і вчить людину, що ні на хвилинку не можна забувати про охорону праці для збереження життя, здоров'я та працездатності в процесі трудової діяльності, особливо працівників галузі лісового господарства.

3.3. Оцінка стану пожежної безпеки в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”

Велика увага в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” приділяється питанню захисту лісів від пожеж. В лісгоспі відповідно до Типового положення про пожежну безпеку та Правилам пожежної безпеки в лісах України [12, 13] проводиться навчання з пожежно-технічного мінімуму для покращення реагування лісівників в пожежонебезпечний період та заходи з протипожежного впорядкування території. Важлива увага приділяється плануванню робіт з пожежної безпеки та забезпеченню засобами протипожежної безпеки, особливо в пожежонебезпечний період для лісівників [6, 28, 29].

Керівники лісництв та відповідальні особи за пожежну безпеку погоджують види робіт та термін їх виконання згідно посадових обов'язків і законодавству з пожежної безпеки (табл. 6).

Варто відмітити, що керівництво лісгоспу фінансує придбання та проведення модернізації засобів протипожежної безпеки на суму 29,3 тисячі гривень на рік.

Значна увагу в лісгоспі приділяють навчанню працівників ЛПС із використанням засобів пожежогасіння та діям працівників під час гасіння лісових пожеж. З метою профілактики лісових пожеж на території лісгоспу проводиться наземна охорона лісу. Слід зазначити, що внаслідок перевірки пожежної техніки більшість автомобілів мають тривалий термін експлуатації,

тому потребують модернізації особливо в період воєнного стану через масовані атаки РФ коли можливі пожежі внаслідок вибухів.

Таблиця 6.

План роботи з пожежної безпеки на 2022 рік

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання	Виконавці/робіт
4. Пожежна безпека			
1.	Оновити план та схему евакуації працівників на випадок виникнення пожежі	Третій квартал	Керівники лісництв
2.	Розробити інструкції з пожежної безпеки для лісництв	До 01.03.2022 року	Керівники лісництв
3.	Проведення інструктажу з протипожежної безпеки	До 01.03.2022 року	Відповідальна особа
4.	Провести інструктажі з працівниками з протипожежної безпеки	До 01.03.2022 року	Відповідальна особа
5.	Провести перевірку укомплектування протипожежних щитів. Перезарядка вогнегасників.	2 квартал	Відповідальна особа, інженер з охорони праці
6.	Проведення занять користування первинними засобами пожежогасіння	3 квартал	Відповідальна особа
7.	Облаштування місць для зберігання паливно-мастильних матеріалів на території лісоосіки	Постійно	Керівник лісництва, відповідальна особа
8.	Здійснити утримання шляхів евакуації відповідно до Правил пожежної безпеки	Постійно	Керівник лісництва, відповідальна особа
9.	Придбати засоби відеоспостереження для лісової охорони	2 півріччя	Керівництво лісництва
10.	Придбати автотранспортні засоби для працівників лісової пожежної охорони	2 півріччя	Керівництво лісництва

Зауважимо, що керівництво лісгоспу суттєво провело модернізацію протипожежної охорони і має: 4 пожежних вежі на яких встановлені 3 телевізійні системи відеоспостереження. На період пожежонебезпечного періоду лісгосп має 7 тимчасових пожежних спостерігачів і щорічно проводить

догляд за протипожежними розривами на відстані 1202 км та мінералізованими смугами на відстані 345 км. В лісгоспі наявні засоби пожежогасіння та інвентар, які підлягають ремонту або модернізації після їх використання. Лісгосп має в наявності протипожежні засоби, які представлені в таблиці 7.

Таблиця 7.

Кількість протипожежних засобів

№ з/п	Назва протипожежного засобу	Кількість
1.	Вогнегасники ранцеві, шт.	35
2.	Відра для води, шт.	60
3.	Ящик з піском, шт.	12
4.	Бідони для води, шт.	6
5.	Лопати, шт.	30
6.	Сокири, шт.	30
7.	Мотопомпи, шт.	6
8.	Цистерни протипожежні, шт.	3
9.	Протипожежний напірний рукав, м.п.	100
10.	Пожежні автомобілі	3

Місцевість лісгоспу облаштована попереджувальними шлагбаумами, біг-бордами, проводиться облаштування місць тимчасового відпочинку та паління.

Щоденна профілактична робота проводиться майстрами лісу і двома мобільними групами лісгоспу, які патрулюють лісові масиви лісгоспу з метою виявлення пожеж. Профілактичним заходом з пожежної безпеки є проведення бесід серед цивільного населення.

Таким чином, стан пожежної безпеки вДП “Смільчинський лісгосп АПК” знаходиться на належному рівні, оскільки фінансується згідно планування заходів зазначених в оперативному плані роботи з охорони праці.

ВИСНОВКИ

1. В ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” діє адміністративно-громадський вид контролю для своєчасно виявлення недоліків в роботі та порушенні законодавчих і нормативних актів з охорони праці.

2. Періодичний вид контролю проводиться в лісгоспі для перевірки умов праці, організації робочих місць та місцевості роботи відповідно до вимог нормативних актів в сучасних умовах.

3. На підприємстві діє оперативний вид контролю, який проводиться керівником бригади для перевірки безпечного виконання лісокультурних та лісосічних робіт.

4. Розділ “Охорона праці” в колективному договорі включає заходи з охорони праці, які реалізуються в лісгоспі відповідно до поточного планування терміном на рік.

5. Організація роботи з охорони праці, що включає контроль і планування заходів з охорони праці в умовах воєнного стану попереджують виникнення нещасних випадків.

6. Ефективність навчання і проведення інструктажів з охорони праці залежить від професійної підготовки кадрів, програми і методичного забезпечення. Керівник лісгоспу в 2022 році на навчання працівників виділив 58,4 тис. гривень.

7. Керівники лісництва з початком введення воєнного стану організовують семінари-навчання щодо безпечного перебування лісівників на території лісу в момент обстрілів і на місцевості, де можуть знаходитись вибухонебезпечні предмети чи їх частини.

8. В лісгоспі проводиться професійний відбір працівників та контроль за проходження працівниками обов’язкових медичних оглядів. На проходження медичних оглядів керівник лісгоспу виділяє 30,5 тис. гривень.

9. Керівник лісгоспу фінансує 671,3 тис. гривень на закупівлю засобів

індивідуального захисту для працівників.

10. Оцінка стану пожежної безпеки вДП “Ємільчинський лісгосп АПК” задовільна.

Рекомендації

1. Здійснювати контроль та моніторинг за дотриманням трудової та виробничої дисципліни працівниками лісгоспу відповідно до змін в законодавстві з охорони праці на період воєнного стану.

2. На підприємствах лісового господарства, виробництво яких належить до високого ступеня ризику застосовувати періодичність контролю за станом охорони праці: 1 ступінь – щоденно, 2 ступінь – щотижня, 3 ступінь – щомісячно, 4 ступінь – щоквартально, 5 ступінь – раз на півроку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко С. В. Сучасний стан охорони праці в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 22-24.

2. Бездітко Л. В., Авраменко С. В., Волнін І. О., Дмитренко А. В. Сучасні проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 35-37.

3. Бездітко Л. В., Василенко А. М., Корбун В. І. Виробничий ризик в галузі лісового господарства. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Між. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 33-35.

4. Василенко А. М. Безпека праці при заготівлі лісу в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 68-70.

5. Горюк О. Травматизм в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://confcv.at.ua/forum/68-700-1>.

6. Герасименко І.М., Соловйова О.О., Пронь С.В. Перспективні напрями боротьби з пожежами у лісовому господарстві України. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2021, т. 31. № 3. С. 27-33.

7. Дейнека А.М. Ефективність планування заходів з охорони праці на лісгосподарських підприємствах на основі оцінювання ризику виробничого травматизму. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2013, Вип. 23. С. 129-138.

8. Дейнека А.М. Пріоритетні напрямки перерозподілу коштів на профілактику виробничого травматизму на підприємствах лісової галузі *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2014, Вип. 24.2. С. 186–195.

9. Державне підприємство «Ємільчинський лісгосп АПК»
https://dpelg.com.ua/no_cache/novini/novina/article/dp-jemilchinskii-lisgosp-apk.html.

10. Державна служба України з питань праці. Джерело інформації.
[URL:https://dsp.gov.ua](https://dsp.gov.ua).

11. Дмитренко А. В. Безпека праці при проведенні лісосічних робіт в ДП «Ємільчинський лісгосп АПК». *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 96-98.

12. ДНАОП 0.01-1.01-94 Правила пожежної безпеки України.

13. ДНАПБ 0.01-001-2004 Правила пожежної безпеки в лісах України.

14. ДНАОП 0.00-4.12-99 Типове положення про навчання з питань охорони праці.

15. ДНАОП 02.0-3.04-18 Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників лісового господарства.

16. Закон України “Про охорону праці ” від 01.01.2003 року.

17. Існюк С. Ю., Ковтун А. І. Охорона праці в лісовому господарстві. Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки* : зб. 25 всеукр. наук.-мет. конф. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 56-58.

18. Кодекс законів про працю. Редакція Закону N 871-12 від 20.03.91.

19. Корбун В. І. Стан охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 128-130.

20. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Ефективність системи управління охороною праці в умовах ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. – Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 118-120.

21. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Безпека при виконанні лісокультурних робіт в ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-123.

22. Кошовенко Ю. В. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Організація роботи з охорони праці в лісових господарствах Житомирщини. *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-122.

23. Лесенко Г. Методика контролю стану умов та безпеки праці. *Охорона праці* . Київ : Каравела, №9, 2014. 40 с.

24. Мітюк Л.О., Дмитренко О.О. Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки* : зб. 15 всеукр. наук.-мет. конф. Харків : НУЦЗУ, 2018. С. 231-235

25. НПАОП 0.06.02.005-94 Типове положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з пожежної безпеки на підприємствах в установах та організаціях.

26. Охорона праці у лісовому господарстві. Навчальний посібник / О. В. Войналович., Є. І. Марчишина, Т. О. Зубок, В. М. Степанишин., 2018. 570 с.

27. Правила охорони праці для працівників лісового господарства талісової промисловості (НПАОП 02.0-1.04-05). Держнаглядохоронпраці України від 13.07.2005 № 119. Київ : Відлуння, 2005. 475 с.

28. Правила пожежної безпеки в лісах України. Затверджено наказ Держкомлісгоспу України 27.12.2004 №278URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text>.

29. Правила пожежної безпеки в Україні. Київ : Пожінформтехніка, 2005. – 208 с.

30. Радіонов М. О., Гора Р. М. Аналіз стану безпеки і здоров'я на роботі працівників лісової галузі України та заходи для його покращення. *Проблеми охорони праці в Україні*. Київ: ДУ “ННДПБОП”, 2021. 37(4). С. 50-56.

31. Романенко Н. В. Особливості вдосконалення навчання з питань охорони праці в Україні. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ННДПБОП, 2010, Вип. 18. С. 94-99.

32. Степанишин В.М. Експертні дослідження професійного ризику на підприємствах лісового господарства. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. Львів : Вид-во НЛТУ України, 2012, Вип. 38. С. 34-38.

33. Степанишин В. М. Підвищення ефективності охорони праці у лісовому господарстві на основі оцінювання виробничого ризику : дис. канд. техн. наук : 05.26.01 / Степанишин Василь Михайлович. Львів, 2015. 172 с.

34. Типове положення про порядок навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05), затверджене наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005, №15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>.

35. Тисовський Л.О. Регресійний аналіз причин виробничого травматизму працівників Держкомлісгоспу України. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. – Львів : Вид-во НЛТУ України, 2011, Вип. 37.2. С. 34-38.

36. Ткачук С. П. Методичні рекомендації по визначенню напрямків ефективного вкладення коштів в охорону праці на підприємстві / Національний науково-дослідний інститут охорони праці (ННДІОП). Київ, 1999. С. 134-139.

37. Шалько А. В., Грималюк Б. Т., Чайковський Б. П., Павлик Н. І., Ярошович І. Г. Нова система управління охороною праці. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького*, Т. 16, №3 (60), Ч. 5, 2014. С. 252-261.

38. Фонд соціального страхування України. URL:<https://www.fssu.gov.ua/fse/control/mail/uk/index>.

39. Цимбал Б. М., Ткаченко О. О. Запобігання професійним ризикам у лісовому господарстві України. *“Молодь і технічний прогрес в АПВ”*. Інноваційні розробки в аграрній сфері: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. Том 2. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 281-284.

40. <https://kadrlis.com.ua/novini/novina/article/z-10-sichnja-2023-roku-rozpochinajemo-navchannja-z-okhoroni-praci-ta-pozhnoji-bezpeki.html>.